

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ●●
ΑΡΑΪ

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Επιμέλεια κειμένου:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΥΚΟΦΩΣ

Σελιδοποίηση:
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΤΖΟΥΓΑΝΑΤΟΥ

Εκτύπωση-βιβλιοδεσία:
PRINTFAIR digital & offset solutions

ISBN: 978-618-80488-4-3

Copyright © 2013 Μανώλης Σιμιτσάκης

Απαγορεύεται η ολική ή η μερική αναδημοσίευση του έργου, καθώς και η αναπαραγωγή του με οποιοδήποτε μέσο, χωρίς σχετική άδεια του συγγραφέα.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΣΙΜΙΤΣΑΚΗΣ

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ●●
ΑΡΑÿ

Κι ο θάνατος το τέλος δεν είναι

ΛΥΚΟΦΩΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Μια ιστορία του Μανώλη Σιμιτσάκη

Αφιερωμένο σε όλους εκείνους τους μύθους, όλη την
έμψυχη ή άψυχη ύλη και μυστηριακές τοποθεσίες που
παλαντζάρουν ανάμεσα στα όνειρα και στην πραγματικότητα,
βάζοντας τον νου μας σε συνεχή αναζήτηση και εξελίσσουν
τη φαντασία μας δημιουργώντας το οτιδήποτε!
Και όταν αυτό το οτιδήποτε δημιουργείται, να ξέρετε
ότι πάλι χορεύει στο μικρό αυτό σπάγκο, μέχρι κάποιος
από εμάς αποφασίσει σε ποια πλευρά θα εδραιωθεί!

Επίσης, αφιερωμένο στη Δανάη, στη Δήμητρα, στη Στεφανί,
στην Ευτυχία, στην Τζένη, στην Αλεξάνδρα, στη Μαρία,
στο Θωμά, τον Κώστα, στη Ναταλία, στον Κυριάκο
και σε όλους όσοι στήριξαν την προσπάθεια, με κάθε τρόπο.
Σας ευχαριστώ.

Μα πάνω από όλα, για την υπομονή της,
τη συμπαράστασή της και τη ματιά της,
στην καλή μου ξανθιά.
Δίχως αυτήν, έμπνευση καμιά.

Βιβλίο Α

Συναίσθημα

Ωχ... πέθανα...

Η κηδεία του Φίλιππου έγινε δύο μέρες μετά το θάνατό του και το χειρότερο από όλα ήταν ότι μπορούσε να βλέπει και να ακούει τι συνέβαινε γύρω από το σώμα του. Ήταν οι μοναδικές αισθήσεις που του είχαν απομείνει, κληρονομιά μιας δυσβάσταχτης διαδικασίας του θανάτου.

Ήταν μια ηλιόλουστη καλοκαιρινή μέρα με καυτές χροιές αέρηδων να μεταφέρουν το άρωμα της φρέσκιας σκαμμένης γης που θα φιλοξενούσε ακόμη ένα παιδί της. Ο ίδιος βρισκόταν ακριβώς δίπλα της, μέσα στο κάτασπρο δρύινο φέρετρό του, με τις ασημένιες χειρολαβές στα πλαϊνά που λαμποκοπούσαν ήλιο να προσπαθούν να απομνημονεύσουν τη λαμπρότητά του πριν από το τελευταίο και βαθύ σκότος.

Ο κόσμος μαζευόταν σιγά - σιγά ολόγυρά του. Συγγενείς, φίλοι, αλλά και κάποιοι που λίγο πολύ τους θεωρούσε εχθρούς. Ξέρετε, αυτοί που έρχονται από υποχρέωση, είτε είναι συνάδελφοι από τον επαγγελματικό χώρο, είτε συγγενείς, και που αργότερα θα σβήσει την πίκρα τους το παραδοσιακό καφεδάκι της παρηγοριάς. Αλλά σαν να τα ξέχασε αυτά, σαν να άφησε πίσω του κάθε πικρία, η παρουσία τους τον συγκίνησε ιδιαίτερα.

Πολλοί έκλαιγαν πίσω από τα μαύρα τους γυαλιά, γεμμένοι ο ένας στον ώμο του άλλου. Άλλοι συζητούσαν μεταξύ τους μέσα από ένα πέπλο θλίψης, αλλά ο ίδιος δεν μπορούσε να καταλάβει τι έλεγαν. Ένα θολωμένο μουρμουρητό έφτανε μονάχα στα αυτιά του, ανίκανο να του ψιθυρίσει κάτι με νόημα. Το ίδιο και η όρασή του, που του μετέφερε παγωμένες, νωχελικές εικόνες, αλλά διαπερνούσε τουλάχιστον το ξύλο του φέρετρού του. Όσοι στέκονταν από πάνω του, θύμιζαν λαμπάδες τυλιγμένες σε μαύρο σάβανο, μέσα στα μαύρα τους κοστούμια και φορέματα. Κατάμαυρα κεριά που ήταν έτοιμα να λιώσουν από τη φλόγα όσων αισθάνονταν, κοιτάζοντας το κλειστό του φέρετρο.

Να κάτι όμορφο, σκέφτηκε, καθώς λάτρευε τα κεριά και ειδικά τα μαύρα κεριά... Καθόταν συχνά μέσα στο αχνό τους φως και διάβαζε ή έγραφε, σκυμμένος πάνω από το γραφείο του, με τις σκιές να χορεύουν στους τοίχους. Ήταν κάτι σαν τελετή γι' αυτόν. Τα χαρτιά έμοιαζαν με αρχαίους πάπυρους που αναπαριστούσαν ξεχασμένους θεούς, η πένα όμοια με το μαγικό ραβδί που τον βοηθούσε να μιλήσει με αυτούς και ο ίδιος ήταν ο προσκυνητής που τους ζητούσε... τι τους ζητούσε; Ίσως μια λύτρωση, έναν γρήγορο θάνατο. Να μην πονέσει πολύ. Να κοιμηθεί και να μην ξυπνήσει ξανά. Κάθε βράδυ η ίδια προσευχή από την ημέρα που έχασε την αγαπημένη του.

*Α, θυμάμαι, έπεφτε χιόνι και του κρύου Δεκέμβρη οι τόνοι
εσκούζαν μες στο παραγώνι και στοίχειωναν τη φωτιά
η νυχτιά με στεναχώρα κι άδικα έψαχνα τόση ώρα
να βρω τη γλυκιά Λεωνόρα μες τα' αρχαία μου χαρτιά
τη Λεωνόρα που οι άγγελοι της κρατάνε συντροφιά
και δική μας ποτέ πια.*

Έντυκαρ Άλλαν Πόε, Το κοράκι

Ο ήλιος σχεδόν αντανακλούσε πάνω στην καινούργια μαρμάρινη πλάκα πίσω του, με τα χαραγμένα γράμματα πάνω της να υμνούν παντοτινά:

Φίλιππος Ζηκίδης

1951-2006

Ας μη ζούσα ποτέ,
αν δεν ήταν μια μέρα να πεθάνω

Μετά από λίγο έφτασε ο ιερέας για να τελέσει τις τυπικές διαδικασίες. Άρχισε να ψέλνει καθαρά και δυνατά. Οι περισσότερες γυναίκες ξέσπασαν σε λυγμούς. Ευτυχώς, η δικιά του δεν βρισκόταν εκεί. Τον είχε προλάβει τρία χρόνια νωρίτερα με τον δικό της θάνατο. Καρκίνος στο στομάχι, εκεί πρωτοπαρουσιάστηκε. Οι ιατροί, από την ημέρα της διάγνωσης, είχαν δώσει το πολύ έναν χρόνο ζωής. Δεν είχαν κινηθεί έγκαιρα και η αρρώστια είχε εξαπλωθεί και στο έντερο. Όλα ήταν μάταια. Γνώριζαν όλοι πως δεν υπήρχε ελπίδα. Από τότε, ο Φίλιππος άρχισε να ζητάει από τους θεούς...

Η ψαλμωδία συνέχισε να γεμίζει τον αέρα και διεκόπη μονάχα όταν ο ιερέας έβγαλε μέσα από το ράσο ένα διπλωμένο και ελαφρά τσαλακωμένο χαρτί. Το άνοιξε προσεκτικά και ξεκίνησε να απαγγέλλει ένα από τα ποιήματα του Φίλιππου. Εκείνος ξαφνιάστηκε. *Μα πώς; Προφανώς, θα του το έδωσε ο γιος μου, ο οποίος λάτρευε την ποίηση, όπως εγώ. Αγόρι μου...*

Θάνατε, μη νομίζεις πως με φοβίζεις,

έφυγα και ξαναγύρισα.

Σου το λέω, ανθρώπινες αξίες δεν μπορείς να σκίσεις.

Έφυγα και ξαναγύρισα.

Στο χέλος των ματιών σου, επιπόλαια, δεν λέω,

ακροβατεί το μέλλον μας...

Δεν παραπατά όμως, δεν ξεστρατά, δεν σταματά,
δεν ακολουθά, είναι άξιος χορευτής.
Τρικλίζεις τα βλέφαρά σου, ίσως από το θέαμα,
να βουλευτεί το πεπρωμένο μας,
μα εκείνο, δίχως τόλμη και συνείδηση, υπάρχει μόνο
στης δυσπιστίας τη ροή.

Κι αν κάποτε με τη φλόγα σου φλερτάραμε,
μην το παίρνεις προσωπικά,
θεμέλια, ιδανικά ως νέοι αμολάγαμε,
γεμίζαμε με θάρρος την καρδιά.
Κι αν η καρδιά ετούτη τώρα δεν σε κοιτά,
δεν είναι επειδή το σκοτάδι σου τρέμει.
Μα κατάλαβε πως μπορεί να σε νικά,
όταν μέσα της Ποίηση και φλόγα ρέει.

Κι όταν κατάφερες κάποτε να πάρεις κάποιον από εμάς,
μην περηφανεύεσαι, απατάσαι, δεν τον πήρες πραγματικά.
Στην καρδιά μας θα υπάρχει για πάντα,
πάνλαμπρος κι όχι γοερά.
Σωστά κατάλαβες... Δεν σκεπτόμαστε εσένα,
μα εκείνον μοναχά!

Ένα ρίγος διαπέρασε τον Φίλιππο, σαν να είχε ραχοκοκαλιά. Σκέψεις, η μια μετά την άλλη. Γρήγορες σκέψεις. Τι θα γίνει τελικά; Θα βγουν αληθινά όσα έλεγε; Αν και το να ξαναγυρνούσε στο κορμί που έχει αυτήν τη στιγμή, δεν θα ήταν και το καλύτερο...

Το σαγόνι και η μύτη του είχαν σπάσει από τη σύγκρουση. Το πρόσωπό του είχε αλλοιωθεί τελείως με πληγές και χαρακιές. Τα μάτια του είχαν γίνει κατακόκκινα, είπαν οι πρώτοι άνθρωποι που τον είδαν. Είχαν σπάσει όλα τα αγγεία και το

αίμα είχε χυθεί στα μάτια του. Αλλά δεν πέθανε από αυτές τις μικρές πληγές. Οι ιατροί είπαν ότι έσπασαν τα πλευρά του και καρφώθηκαν στα πνευμόνια του. Εσωτερική αιμορραγία που δεν μπορούσε να σταματήσει με τίποτα. Και να μπορούσε όμως, δεν τον πρόλαβαν. Ίσως να είναι καλύτερα έτσι, τελικά. Ίσως και να ήθελε υποσυνείδητα να πεθάνει, αφού μπήκε με εκατόν εβδομήντα χιλιόμετρα στη στροφή ενός δρόμου δυο λωρίδων χωρίς προστατευτικά και με ένα αυτοκίνητο που τα ελαστικά του ήταν από καιρό φθαρμένα.

Πήγαινε στην Πάτρα να δει τον αδερφό του, που είναι τέσσερα χρόνια μεγαλύτερός του και διδάσκει φυσική στο πανεπιστήμιο της πόλης. Ο αδελφός του ήταν πιο φρόνιμος από εκείνον και πάντοτε θα τον έβρισκε κανείς με ένα βιβλίο στο χέρι. Φυσικά, δεν έλειπαν και οι παιδικοί τους καβγάδες, που σχεδόν πάντοτε ξεκινούσαν, όταν ο Φίλιππος του έπαιρνε το βιβλίο την ώρα που διάβαζε. Ο αδερφός του σχεδόν τον μισούσε θανάσιμα, όταν του το έκανε αυτό. Τώρα, όμως, είναι εδώ και σιγοκλαίει πλάι στη γυναίκα του, με τα μάτια του να μαρτυρούν ότι μακάρι να βρισκόταν ο αδερφός του πάλι πίσω κι ας μάλωναν κάθε μέρα... Θα του επέστρεφε ακόμα και το σπίτι που του έκλεψε τόσο διπλωματικά από την κληρονομιά των γονιών τους. Αλλά δεν μπορούσε να έχει πίσω τον αδερφό του. Όσα σπίτια ή λεφτά να έδινε, το θάνατο δεν μπορούσαν να τον συγκινήσουν. Ο θάνατος ήθελε πόνο. Και η σειρά του θα ερχόταν. Λίγο αργότερα ίσως, αλλά θα ερχόταν.

Αφού ο ιερέας τελείωσε με την απαγγελία και έφυγε με έναν αέρα που δήλωνε πως κουράστηκε για τα λεφτά που πήρε, κάποιοι μαυροντυμένοι εργάτες, οι ίδιοι που είχαν κουβαλήσει το φέρετρο ως εδώ, έριξαν κρασί μέσα στον φρέσκο τάφο. Ήταν μια από τις επιθυμίες του Φίλιππου. Άλλο ένα συστατικό των τελετών του. Το κρασί. Κάποτε δεν άντεχε ούτε τη μυρωδιά του, αλλά, στην πιο δύσκολη φάση της ζωής του, στο τέλος

του, αφέθηκε τελείως στο άρωμά του και τις μυστικιστικές του ιδιότητες. Μέρα με τη μέρα, το κρασί έπαιρνε και περισσότερο μερίδιο απ' το αίμα του. Μέσα του κυλούσε κρασί και όχι αίμα. Τα πάντα ήταν μια κατάσταση μέθης και παραισθήσεων με την αγαπημένη του να έρχεται, να τον αγκαλιάζει και να μένουν παγωμένοι εκεί, μέχρι που η αυγή θα χάραζε τα ονόματά τους.

Οι εργάτες πέρασαν δύο σχοινιά κάτω από το φέρετρό του και η κατάβαση προς το βασίλειο του Άδη ξεκίνησε. Ίσως μια απ' τις μεγαλύτερες εμπειρίες της ζωής του. Οι πρώτες χουφτιές χώμα άρχισαν να πέφτουν πάνω του. *Ει, μη με θάβετε, σας παρακαλώ, μη!* Τι παράξενη κατάσταση! Να τους βλέπεις όλους να κλαίνει, να μη θέλουν να φύγεις, αλλά παράλληλα να σε αποχαιρετούν και να δίνουν ώθηση στη βάρκα που θα σε παρασύρει σε άγνωστα κύματα. Δεν ξέρουν ακόμη τίποτα, και κλαίνει.

Και έπεφτε το χώμα σαν βροχή από τα χέρια των αγαπημένων του, μαζί με δάκρυα, για να γίνουν λάσπη και να χτίσουν την τελευταία του μουχλιασμένη κατοικία. Η σκιά του θανάτου απλωνόταν παντού και, αφού έριξε χώμα και ο τελευταίος, άρχισαν οι φτυαριές για να σκεπάσουν σιγά - σιγά το καπάκι του φέρετρου. Οι τελευταίες ακτίνες του ήλιου χάνονταν και η αίσθηση της ασφυξίας πήρε θέση.

Σκοτάδι. Έμειναν μόνο οι σκέψεις. *Τι θα γίνει τώρα; Θα είναι για πάντα έτσι; Θα έρθει κανένας μαυροντυμένος τρίμετρος άνδρας με κάποιο δρεπάνι; Πώς μπορώ να σκέφτομαι, αφού δεν έχω εγκέφαλο; Τέτοια πράγματα γύριζαν μέσα στο κεφάλι του.*

Ένας γδούπος ακούστηκε ξαφνικά. Ακαριαίως. Ένας ήχος που προκαλείται από πρόσκρουση κάποιου αντικειμένου σε ξύλο. Τι όμως; Δεν μπόρεσε να καταλάβει. Προσπάθησε να ακούσει λίγο καλύτερα... Τίποτα.

Πέρασαν αρκετές ώρες μέσα στην πλήξη και με το διάλογο που είχε με τον εαυτό του. Έπρεπε να πεθάνει; Φοβάται.

Δεν μπορεί να κινηθεί, να αισθανθεί, να αγγίξει, να κάνει κάτι για να βγει μέσα από αυτόν τον τάφο. Μονάχα να δει μπορούσε. Και μόνο μαύρα βασίλεια έβλεπε. Τα πάντα ήταν μαύρα. Ακόμα και το κοστούμι του. Το κατάσπρω κοστούμι που επιθυμούσε πάντοτε να φορέσει στην κηδεία του, έχει γίνει μαύρο από τον αόρατο θανατηφόρο ζωγράφο.

Θα έπρεπε να εκπέμπει λίγο φως, έτσι άσπρο που είναι. Δεν θα έπρεπε;

Ίσως να γνώριζε, ίσως να υπάρχει γραμμένη μέσα στον γενετικό μας κώδικα αυτή η εμπειρία και αυτός να ήταν ο λόγος που είχε επιλέξει άσπρο κοστούμι. Ένα άσπρο κοστούμι ήταν η μοναδική φεγγοβόλος ελπίδα για την κατάσταση αυτή. Μάταιη ελπίδα τελικά...

Αν μπορούσε να ιδρώσει, θα ήταν σίγουρα ιδρωμένος και τα χέρια του θα έτρεμαν. Δεν το ήθελε έτσι. Όχι. Φανταζόταν το θάνατο λίγο πιο οικείο. Πιο λαμπερό, όμορφο. Αυτό εδώ είναι άδαιο από κάθε τι. Και για πόσο θα κρατήσει; Μέρες; Χρόνια; Αιώνες;

Άρχισε η σκέψη του να τρέχει σε σενάρια που ποτέ του δεν έχει φανταστεί... Τι θα γινόταν εάν ένας εγκέφαλος έχανε το σώμα του; Τι θα συνέβαινε εάν ένας εγκέφαλος, που γνωρίζει από την αρχή της δημιουργίας του να ελέγχει τόσες και τόσες λειτουργίες, έχανε κάθε δραστηριότητα;

Εάν χάσει το σώμα, μένει σχεδόν αδρανής. Τι σημαίνει αυτό; Εκατομμυριοστά του δευτερολέπτου γίνονται αυτόματα αιώνες. Σαπίζει ο ίδιος ο χρόνος στα χέρια του θανάτου, αυτό κάνει, ναι, τον αρπάζει και τον στραγγαλίζει, στραγγαλίζει κάθε συνείδηση που δεν μπορεί να προσφέρει το παραμικρό, κάθε συνείδηση που ζει μονάχα στο πλαίσιο της ίδιας της, της ύπαρξης, ανίκανη να δει παραπέρα. Κι αν όντως έτσι ήταν και τώρα; Αν αυτές οι ώρες που έχουν περάσει έως τώρα δεν είναι παρά ένα κλάσμα δευτερολέπτου με ατελείωτα μηδενικά;

Δεν θα αντέξει, το ξέρει. Δεν ήταν ποτέ φτιαγμένος για κάτι τέτοιο, δεν είχε ποτέ τόση υπομονή μέσα του.

Ακόμα ένας γδούπος έσπασε τις σκέψεις του. Αυτήν τη φορά είχε λιγότερη ένταση, αλλά ήταν το ίδιο σύντομος. Σαν όαση του φάνηκε... με δυο σταγόνες νερό όμως. Πάλι τα ερωτήματα άρχισαν να στήνουν τον τρελό τους χορό. Πριν θειέψει, όμως, ο μακάβριος τούτος χορός, ένωσε ένα μούδιασμα σε όλο του το κορμί. Ένωσε; ΝΑΙ! ΕΝΙΩΣΕ!

Οι αισθήσεις του επανέρχονται πάλι μια προς μια. Τα χέρια του τεντώνονται, τα ποδιά του ξεμουδιάζουν, κυλιέται γύρω απ' τον εαυτό του, γεύεται το σάλιο του, μπορεί και μυρίζει την υγρασία, νιώθει το μυρμήγκιασμα που εξουσιάζει το σώμα, οι κυψέλες των πνευμόνων του ξεδίπασαν, οι άκρες των δακτύλων του ψηλαφίζουν, στα χέρια βρίσκονται οι αισθήσεις, στο στήθος βρίσκονται οι αισθήσεις, στο πρόσωπο βρίσκονται οι αισθήσεις, οι αισθήσεις είναι παντού, σε απέραντα λιβάδια, σε άρωμα μπαχαρικών, σε άγρια βουνά, στον ήλιο, στον έρωτα, στο θυμάρι, σε γιορτές, σε αμέτρητες γεύσεις, σε ήχους, σε κείμενα, στο νερό, σε αλήθειες, σε ατέρμονες νύχτες, σε αναζητήσεις που δεν ξέρει κανείς τι αναζητά, σε ποιήματα, δάση κι ευρήματα, μπορεί και να τα ΖΕΙ, μπορεί και τρέχει και φρούτα μασουλάει, άνθη χαϊδεύει, πεταλούδες κυνηγάει, χαζεύει τ' άστρα, χτίζει κάστρα, σε πανηγύρια τραγουδάει, μπορεί και λαχανιάζει, μπορεί και σκούζει, μπορεί και κουράζεται, μπορεί και σπρώχνει την οροφή του στενόχωρου δωματίου του, μπορεί και πονάει, μπορεί και τα παρατάει, μπορεί και ουρλιάζει...

Κούραση. Ανυπέρβλητη κούραση που σε φωτιές ξαποσταίνει.

Τα χέρια του ψηλάφισαν το πρόσωπο του και τα μαλλιά του με ακανόνιστες κινήσεις. Δε φαινόταν να υπάρχουν πληγές πια. Ούτε η μύτη του ήταν σπασμένη. Άγγιξε το γυμνό

στήθος του. Μα πού πήγε το κοστούμι μου, αναρωτήθηκε. Κοπάνισε ξανά τα πλευρά του φέρετρου δυνατά, μήπως και κατάφερνε να τα σπάσει, μήπως και κατάφερνε να βγει έξω, μήπως και τον ακούσει κανείς, ποιος ξέρει γιατί τα χτυπούσε.

Κούραση. Ανυπέρβλητη κούραση που καπνούς εισπνέει.

Έπρεπε να είναι πιο φωτεινός ο θάνατος... θλίψη, απόγνωση, σήψη, απόρριψη.

Κούραση. Ανυπέρβλητη κούραση που πύον εκρέει.

Έπρεπε να είναι πιο φωτεινός ο θάνατος... ρύση, απόσταξη, μίξη, ανόρθωση!

Τα μαύρα πέπλα του θανάτου άρχισαν να διαλύονται σταδιακά. Να διαλύονται σε πολλά χρώματα ταυτόχρονα και το καθένα έπαιρνε τη δικιά του μορφή, μορφή που δεν παρέμενε ποτέ η ίδια. Από μαύρο σε σκούρο μοβ, σε βαθύ κόκκινο, ξανά μαύρο, βαθύ μπλε, φως για λίγο, σκότος, χρώματα βαθιά, σαν της λάβας και της θάλασσας τα βράδια. Μα σιγά - σιγά άρχισε να αχνοφαίνεται πως κάποιος σκοπός υπήρχε σε όλες αυτές τις εναλλαγές χρωμάτων, πως κάτι θα συνέβαινε αργότερα.

Το φέρετρο εξαφανίστηκε και μια ζάλη πήρε τη θέση του. Μια ζάλη που δεν ήταν σαν αυτές που είχε κάθε βράδυ απ' το κρασί. Ούτε σαν αυτές που φέρνουν τα ναρκωτικά. Μια ζάλη όμορφη. Δεν είχε νιώσει ποτέ έτσι ξανά, ούτε είχε δει ποτέ του κάτι παρόμοιο. Όταν οι αποχρώσεις σταθεροποιήθηκαν σε μία, είδε μονάχα ένα απέραντο μπλε ύφασμα που, ούτε η θάλασσα, ούτε ο ουρανός, μπορούσαν να το ξεπεράσουν σε έκταση. Στιγμές αργότερα, μετατράπηκε σε νερό, ξεχύθηκε πάνω του με ορμή, σαν καταρράκτης. Σαν να το κρατούσε κάποιο τζαμί που έσπασε ξαφνικά. Μαζί με αυτήν την αλλαγή, ένοιωσε και κάποιες άλλες παρουσίες κοντά του. Το μοναδικό πράγμα όμως που τον ένοιαζε τώρα ήταν να βγει στην επιφάνεια του νερού. Κάπου θα υπήρχε κάποια επιφάνια, σκέφτηκε. Κοινή λογική.

Κολύμπησε με μεγάλη μανία προς τα πάνω, μιας και η θερμοκρασία του νερού δεν ήταν η επιθυμητή. Ήταν αηδιαστικά χλιαρό και δεν ήταν και τόσο σίγουρος τελικά, εάν το υγρό αυτό ήταν όντως νερό. Κολυμπούσε άνετα σε αυτό, αλλά του δημιουργούσε μια ανατριχίλα στη ραχοκοκαλιά, λόγω του ότι ήταν ελαφρώς κολλώδες. Αυτή η ανατριχίλα ήταν που δυνάμωσε την προσπάθειά του ακόμη περισσότερο.

Φως! Τρεμάμενο φως. Επιτέλους, νόημα στην πράξη του. Επιφάνεια. Βγήκε. Βγήκε, αλλά τα πνευμόνια του δεν αναζήτησαν οξυγόνο. Αυτό ήταν κάτι που δεν είχε παρατηρήσει πιο νωρίτερα. Δε χρειαζόταν να αναπνέει τώρα πια. Ωραίο και αυτό. *Πλεονέκτημα ή μειονέκτημα;*

Γύρω του υπήρχαν κι άλλοι άνθρωποι στην ίδια κατάσταση. Άλλοι που μόλις είχαν βγει απ' τον βυθό κι άλλοι που προσπαθούσαν να βγουν στην όχθη που βρισκόταν καμία τριανταριά μέτρα προς τα αριστερά του. Όχθη! Η ζαλάδα εξακολουθούσε να τον κοπανά, πράγμα που τον δυσκόλευε να κολυμπήσει και η γεύση του υγρού ήταν απαίσια. Είχε τη γεύση θαλασσινού νερού που είχε μείνει μέσα σε ένα ποτήρι για αιώνες και εκείνος αισθανόταν πως είχε πει τούτο το ποτήρι ολόκληρο μονομιάς, ένιωθε τους μύες του να καίγονται. Παρ' όλα αυτά, δεν στάματησε στιγμή να κολυμπά άγρια, με απέχθεια προς ό,τι κι αν ήταν αυτό το υγρό της λίμνης. Ηρέμησε μονάχα όταν η παλάμη του γράπωσε την τραχιά όχθη. Αν και ένιωθε την πέτρα να τον τρυπά, αν και πόνεσε αρκετά, την έσφιξε περισσότερο, σαν να κρατιόταν στη ζωή από εκείνον τον βράχο. Ήθελε να βγει από και μέσα, να συνεχίσει το ταξίδι, όπου κι αν τον πήγαινε.

Και εκεί, ανάμεσα σε δεκάδες ανθρώπους, ξάπλωσε σαν να ήθελε να ξαποστάσει, κι ας μην είχε κουραστεί ή λαχανιάσει...

Και εκεί, ανάμεσα σε δεκάδες ανθρώπους, ένιωθε σαν ναυαγός. Και τώρα, ποιος ξέρει σε ποιο νησί, τούτη η θάλασσα τον είχε ξεβράσει...

Και εκεί, στις δεκάδες ανθρώπων, θα μπορούσε να αναζητήσει τη σωτηρία του. Όπως έκαναν οι περισσότεροι από αυτούς. Δεν το ήθελε όμως. Ήταν περήφανος και δεν ήθελε να μπλεχτεί σε έναν χορό κακόμοιρων, κλαψιάρικων μωρών που σαν έντομα ποδοπατιόνταν ή αγκαλιάζονταν μεταξύ τους, προσπαθώντας να απορροφήσουν ο ένας από τον άλλον την παραμικρή ελπίδα.

Έκλεισε τα μάτια του και προσπάθησε να μην ακούει. Μια μέθοδος που χρησιμοποιούσε εν ζωή για να αποβάλει κάθε δυσάρεστο συναίσθημα. Μακάρι να τον βοηθούσε και εδώ. Μακάρι η κατάσταση να ήταν πιο ξεκάθαρη...

Μπορεί να πέρασαν και δύο ώρες μέχρι που αποφάσισε πως έπρεπε να σηκωθεί και να συνεχίσει. Σηκώθηκε αργά, σαν γέρος που τρέμει και περιεργάστηκε το χώρο που τον περιέβαλε. Βρισκόταν σε μία τεραστίων διαστάσεων σπηλιά με άγρια, από τους σταλακτίτες, οροφή. Το έδαφος ήταν και αυτό τραχύ και με λίγη γλίτσα σε κάποια σημεία από την υγρασία που υπήρχε στον αέρα. *Κάποιοι κανόνες μου φαίνεται πως δεν αλλάζουν ούτε εδώ.*

Λίγο πιο πέρα βρισκόταν το φως που είχε δει μέσα από τη λίμνη. Πολύ δυνατό. *Κάπως έτσι πρέπει να είναι από κοντά και ο ήλιος.* Το κοίταξε για αρκετή ώρα και, αφού απομόνωσε το λευκό, είδε ένα μεγάλο πέρασμα, σαν διάδρομο, από πίσω του. *Ας το κοιτάξω καλύτερα αυτό αργότερα. Εγώ, πώς είμαι;*

Αυτός ήταν γυμνός και έπρεπε να βρει κάτι να φορέσει. Κοίταξε γύρω του και όλοι μα όλοι ήταν γυμνοί, αλλά δίχως γεννητικά όργανα... Παρατήρησε για λίγο το σώμα του. Το ίδιο και στο δικό του. Πετάχτηκε έντρομος από την αηδία και την ταπείνωση που θα ένιωθε κάθε άντρας. *Πού πήγε το...;*

Του πήρε αρκετή ώρα για να συνειδητοποιήσει ότι στην παρούσα κατάσταση δεν είχε και τόση σημασία. Κοίταξε πάλι γύρω του. Είδε και άλλους που κοίταζαν το σώμα τους με

την ίδια απορία στα πρόσωπά τους. Είδε να αποτυπώνεται η ίδια αποστροφή, που, βεβαίως, ήταν ποσοστιαία τραγικά μεγαλύτερη στα ανδρικά από ό,τι στα γυναικεία πρόσωπα... Και εάν μπορούσε να έχει μια μεγαλύτερη εικόνα, θα παρατηρούσε πως το φαινόμενο τούτο επικρατούσε ακόμη πιο έντονα στις νεαρές ηλικίες... Αυτό που είδε όμως ήταν πως γύρω του υπήρχαν άνθρωποι όλων των ηλικιών. Από μικρά μωρά που ακόμη μπουσουλούσαν, μέχρι άτομα που το κορμί τους είχε ζαρώσει, με καμπούρες και μακριά ατημέλητα μαλλιά. Σε μερικά από αυτά τα κορμιά δεν μπορούσες να ξεχωρίσεις αν άνηκαν κάποτε σε άντρα ή γυναίκα. Λες και τα είχε ήδη πει ο θάνατος πριν έρθουν εδώ. Υπήρχαν, όμως, και κορμιά πολύ επιθυμητά, με καμπύλες, μακριά κατάξανθα ή μαύρα μαλλιά, χείλη έτοιμα να σε δαγκώσουν. Ο Φίλιππος τις κοίταζε και δεν ένιωθε καμία αλλαγή στο σώμα του. *Πάει κι αυτό...*

Περπάτησε με τα τέσσερα προς τα νερά της λίμνης για να δει τον αντικατοπτρισμό του. Περπάτησε με τα τέσσερα επειδή ήταν κουρασμένος ή μήπως ήθελε να κρύψει την ασχήμια που υπήρχε ανάμεσα στα σκέλια του; Κοίταξε μέσα στα θολά νερά και κατάφερε να δει ένα γνώριμο πρόσωπο. Όλα φυσιολογικά. Είχε την ίδια μορφή και οι πληγές του είχαν γιατρευτεί. *Τουλάχιστον, δεν είμαι πολτοποιημένος.*

Και ίσως έμενε εκεί για πάντα να χαζεύει το είδωλό του, αλλά τον τάραξε ένα χέρι που βγήκε απότομα μέσα απ' το στήθος του και ύστερα τραβήχτηκε πίσω, συνοδευόμενο από μια κραυγή έκπληξης! Έντρομος γύρισε να δει πίσω του. Είδε έναν άντρα, όχι πολύ μεγάλο σε ηλικία, πεσμένο στο έδαφος να κοιτάζει με τρόμο μια το χέρι του και μια αυτόν. Ύστερα από μερικά δευτερόλεπτα, του μίλησε με φωνή τρεμουλιαστή που δήλωνε τον φόβο του και πως δεν ήθελε να του κάνει κακό.

«Τι είναι όλα αυτά; Πού βρισκόμαστε;».

«Μακάρι να 'ξερα κι εγώ», του απάντησε με φωνή πιο ψύχραιμη και έτεινε το χέρι του για να τον βοηθήσει να σηκωθεί. Αυτός το άρπαξε σαν να ήταν ο Φίλιππος που θα του έλυνε όλα τα ερωτήματα. Δεν ήξερε, όμως, πως ο Φίλιππος είχε περισσότερα ερωτηματικά μέσα στο μυαλό του και ότι ακόμα ένα γεννήθηκε, όταν τον άγγιξε. Πώς μπορούσε να τον αγγίξει, απ' τη στιγμή που το χέρι του διαπέρασε το σώμα του;

«Σε πιάνω!», του φώναξε ο άγνωστος, που τον φώναζαν κάποτε Σβεν, κυριευμένος ακόμη απ' τον ίδιο φόβο.

«Το ίδιο σκέφτηκα κι εγώ», απάντησε με απορία ο Φίλιππος.

«Είσαι ο πρώτος που μπόρεσα να αγγίξω... Τα πάντα είναι τόσο αλλόκοτα. Φοβάμαι.»

Ο Φίλιππος σκέφτηκε να συστηθεί και έδωσε το χέρι του ως ένδειξη φιλίας, κάπως αμήχανα και βιαστικά, μα... Αν είναι δυνατόν! Δεν θυμόταν τ' όνομά του! Οι αναμνήσεις του υπήρχαν, αλλά δεν μπορούσε να θυμηθεί ποιος είναι!

«Δεν θυμάσαι το όνομα σου; Ούτε εγώ!». Αυτήν τη φορά ο Σβεν μίλησε χαμογελώντας, λες και θυμήθηκε κάποιο παλιό ξεχασμένο αστείο. Ο Φίλιππος, όμως, δεν αισθανόταν πολύ καλά. Το ότι δεν θυμόταν τ' όνομα του, τον έκανε να χάσει το έδαφος κάτω απ' τα πόδια του. Προσπαθούσε να σκεφτεί τι άλλο θα μπορούσε να υπάρχει που δεν μπορεί να θυμηθεί. Έφερνε στο μυαλό του αναμνήσεις, εικόνες με τα παιδιά του, τη γυναίκα του, τη δουλειά του, τους φίλους του. Τα θυμόταν όλα, αλλά τίποτε δεν μπορούσε να του αποκαλύψει τ' όνομά του. Του ερχόταν σχεδόν να κλάψει. Υπερβολική η αντίδρασή του για ένα τέτοιο γεγονός, αλλά σε ένα μέρος όπως αυτό, όλα είναι δυνατά. Και σε ένα τέτοιο μέρος είναι που χρειάζεται το ρητό «δυο μυαλά είναι καλύτερα από ένα». Για να κλαίνε μαζί; Όχι. Για να σταματά το ένα, όταν κλαίει το άλλο... Αλλά ο ίδιος συγκρατήθηκε και πρότεινε να συνεχίσουν μαζί προς το διάδρομο πίσω από το φως.

«Το διάδρομο; Δεν ξέρω αν πρέπει», απάντησε ο Σβεν.

«Τι άλλο μπορούμε να κάνουμε;»

Ο Σβεν κοίταξε προς το φως. Αρκετοί έμπαιναν, άλλοι ξανάβγαιναν με ουρλιαχτά και θρήνους, κάποιος έπεσε κάτω κλαίγοντας και φωνάζοντας πως όλα αυτά δεν μπορούσε να είναι αληθινά. Ο Φίλιππος προσπάθησε να τον πιάσει από τους ώμους και να τον ταρακουνήσει για να του αποσπάσει την προσοχή, αλλά τα χέρια του γεύτηκαν την έκπληξη του απόλυτου κενού. Περίεργη αίσθηση. Κόντεψε να πέσει χάμω. Παρ' όλα αυτά, τον σκοπό του τον πέτυχε, κέρδισε την προσοχή του Σβεν.

«Κοίταξε να δεις. Δεν θα κάθομαι εδώ να κλαίγομαι, όπως όλοι αυτοί εδώ μέσα. Όλα θα πάνε καλά, θα δεις. Άλλωστε, είναι αρκετοί που μπαίνουν και δεν γυρνάνε πίσω. Έλα, μη φοβάσαι.»

«Εντάξει. Πάμε», απάντησε ο Σβεν και ξεκίνησαν.

«Να είσαι δυνατός. Θα σου χρειαστεί. Δεν ξέρουμε τίποτα και πρέπει να είμαστε δυνατοί.»

«Καταλαβαίνω. Έχεις δίκιο. Προχωράω», είπε ο Σβεν με πιο αποφασιστικό τόνο, καθώς παράλληλα σήκωνε νευριασμένος τα χέρια προς την οροφή του σπηλαίου. Τα βήματά του ήταν διστακτικά, αλλά προχωρούσε. Αυτό είχε σημασία, κι ας πλανιόταν το βλέμμα του αριστερά και δεξιά, κάτι που πρόδιδε ανασφάλεια. Ο Φίλιππος έπρεπε με κάποιον τρόπο να του αποσπάσει την προσοχή από όλα αυτά γύρω τους. Ίσως όλα αυτά αποτελέσουν ένα λόγο που θα κάνει τον Σβεν πάλι να διστάσει.

«Πώς πέθανες;», ρώτησε δειλά. Ο Σβεν δεν απάντησε, παρά του αντέστρεψε την ερώτηση.

«Εσύ;»

«Αυτοκινητιστικό δυστύχημα, στην εθνική. Οι δρόμοι μας είναι χάλια. Εθνική οδός με λακκούβες και έργα στη μέση του

δρόμου που τα βλέπεις τελευταία στιγμή». Τα λόγια του συνοδεύτηκαν από ένα διστακτικό, ψεύτικο γέλιο. Ίσως επειδή γνώριζε πως, στη δικιά του περίπτωση, δεν έφταξε καμία λακκούβα ή κακοτεχνία, ή ίσως επειδή πάντα γελούσε με αυτήν την έκφραση, όταν ήθελε να κρύψει τον φόβο του και να σπάσει παράλληλα την ένταση που επικρατούσε.

«Δεν συμφωνώ. Η Γερμανία έχει τους καλύτερους δρόμους σε όλη την Ευρώπη. Για να μην πω σε όλον τον κόσμο και φανώ υπερβολικός».

«Γερμανία; Απ' τη Γερμανία είσαι;»

«Ναι. Γιατί;»

«Γιατί εγώ είμαι Έλληνας.»

«Και πώς μιλάς γερμανικά;»

Χωρίς να δώσει συνέχεια στη συζήτηση, ο Φίλιππος έτρεξε και ρώτησε μια γυναίκα που βρισκόταν κοντά τους. Ήταν γονατιστή σε στάση προσκυνητή και σιγομουρμούριζε. Κάτι που έμοιαζε με ικεσία.

«Συγγνώμη... Από ποια χώρα είστε;», τη ρώτησε, νιώθοντας πολύ άβολα που ρωτά κάτι τέτοιο σε μια τέτοια κατάσταση. Εκείνη δεν γύρισε καν να τον κοιτάξει, συνέχισε την προσευχή της. «Σας παρακαλώ... Πείτε μου.»

Η γυναίκα γύρισε και τον κοίταξε με άγριο ύφος.

«Από την Αγγλία! Γιατί;»

Ο Φίλιππος δεν της απάντησε, παρά γύρισε πίσω.

«Κοίταξε να δεις, προφανώς, μιλάμε όλοι την ίδια γλώσσα.»

«Ναι, το κατάλαβα από το διάλογό σας», είπε ο Σβεν με απορριμμένο ύφος. Χωρίς να πουν κάτι περισσότερο, συνέχισαν προς το διάδρομο.

Το φως γινόταν όλο και πιο δυνατό καθώς πλησίαζαν. Ο Σβεν δίστασε για μια στιγμή να προχωρήσει, αλλά μετά ακολούθησε.

«Μη φοβάσαι. Όλα εντάξει δεν είναι προς το παρόν;»

«Δεν ξέρω. Ίσως...»

«Τι πράγμα;»

«Ίσως να πάμε από την άλλη μεριά. Βλέπω κάποιους που πάνε από κει», είπε δείχνοντας την αντίθετη κατεύθυνση. Όντως, κάποιοι προχωρούσαν προς τα κει, ακολουθώντας ένα μικρό, σχεδόν ξερό ποτάμι, που η αυλακωμένη πέτρα μαρτυρούσε πως κάποτε μετέφερε πολλά νερά και με μεγάλη ορμή. Το ποτάμι έστριβε σε μια γωνία και μετά χανόταν, παίρνοντας μαζί του και αυτούς που το ακολουθούσαν.

«Ομολογώ ότι δεν την είχα δει τόση ώρα αυτήν την επιλογή.»

«Γιατί δεν πάμε προς τα κει;», ρώτησε ο Σβεν, που ακούστηκε σαν οκτάχρονο αγόρι, στο οποίο μόλις έδωσε ένα παγωτό η μητέρα του.

«Εγώ λέω να προχωρήσουμε προς το φως, να δούμε τι υπάρχει πέρα απ' αυτό και μετά εξερευνούμε και την άλλη μεριά. Τι λες;»

«Εντάξει, πάμε». Τώρα είχε την έκφραση οκτάχρονου που δεν του αγοράζουν παγωτό. Ο φόβος και η απογοήτευση είχαν βρει το βασίλειό τους στο πρόσωπό του.

Πλέον, δεν απείχαν πολύ. Γύρω στα είκοσι πέντε μέτρα απόσταση τους χώριζε από το σημείο που φαινόταν ως πηγή του φωτός και τώρα ξεκαθάριζε περισσότερο το τι βρισκόταν εκεί. Η πύλη του διαδρόμου ή στοάς είχε ύψος περίπου δέκα μέτρα και πλάτος δώδεκα. Ακριβώς στην κορυφή της υπήρχε μια εξόγκωση προς το εσωτερικό της, σαν μια γιγάντια στάλα έτοιμη να στάξει, που εξέπεμπε όλη αυτήν τη μυστηριώδη λευκότητα. Περίμενε εκεί, σαν μια τεράστια μέλισσα που θα κέντριζε όποιον εκείνη επιθυμούσε. Όποιον φοβόταν ίσως; Σαν τον Σβεν; Όποιον δεν είχε αρκετά κότσια για να την αψηφήσει;

Ο Σβεν, πάντως, άφηνε την ανασφάλεια να τον κυριεύει όλο και πιο πολύ όσο πλησίαζαν. Τα μάτια του ανοιγόκλειναν,

τέντωνε το κορμί του, έτριβε τα μαλλιά του, τα χείλη του είχαν σχεδόν κολλήσει από βλέννες.

«Δεν μπορώ να συνεχίσω άλλο», είπε ξαφνικά. «Δεν αντέχω άλλο.»

«Τι έπαθες;»

«Δεν ξέρω. Δεν μπορώ. Πονάω ολόκληρος, καίγομαι. Δεν γίνεται!», ούρλιαξε και έπεσε στα γόνατα, τόσο ακαριαία, σαν να έφαγε σφαίρα στην πλάτη. Ο Φίλιππος τον στήριξε στους ωμούς του και προσπάθησε να τον σηκώσει όρθιο. Ο Σβεν έκανε μια προσπάθεια να σηκωθεί, αλλά εγκατέλειψε και το σώμα του πέρασε μέσα από το σώμα του Φίλιππου.

«Είναι αυτό το φως! Δεν το θέλω, με τρυπάει ολόκληρο!»

«Μα τι λες τώρα; Εμένα, γιατί δε με πειράζει; Άλλωστε, έχουμε σχεδόν φτάσει.»

«Άσε με εδώ. Δεν γίνεται να προχωρήσω άλλο. Πήγαινε να δεις τι είναι από πίσω και έλα πες μου. Άσε με λίγο». Οι λέξεις έβγαιναν με δυσκολία από τα χείλη του. Έδειχνε τόσο εξουθενωμένος.

«Όπως θες. Πάω να δω και έρχομαι να σου πω.»

Καθώς ο Φίλιππος προχωρούσε μόνος του προς το φως, το δέος διαπέρασε το κορμί του, κάνοντάς το να ανατριχιάσει. Αμέσως μετά, ένας κόμπος άρχισε να ανεβαίνει από το στομάχι προς τον λαιμό του, μαρτυρώντας τον φόβο του προς το άγνωστο. Στο γυμνό του δέρμα ένωσε τις πρώτες ακτίνες του φωτός να τον αγγίζουν. Του φάνηκε πως άρχισε να γίνεται διάφανος, καθώς οι ακτίνες περνούσαν από μέσα του. Τι είναι όλη αυτή η φύση; Τι τους περιμένει στην άλλη πλευρά; Σίγουρα δεν είναι το τέλος... Δεν μπορεί. Όχι... Κάτι πρέπει να υπάρχει... Κάτι όμορφο.

Με μια ταραχώδη παρόρμηση άρχισε να διασχίζει το φωτεινό αυτό μάτι που ένωθε να τον παρακολουθεί ευχάριστα. Δεν κράτησε, παρά λίγα δευτερόλεπτα. Και δεν ένωσε ούτε

στιγμή να τον καίει ή να του σφίγγει το μυαλό, όπως περιέγραφε ο Σβεν. Τα μάτια του, όμως, είχαν θαμπώσει και έτσι στάθηκε λίγο μέχρι να ξαναδεχθούν το σκοτάδι που ακολουθούσε. Όταν μετά από λίγο ηρέμησαν, του αποκάλυψαν μια στοά. Ήταν όμως ανίκανα να δουν την άκρη της. Μονάχα τις πάμπολλες αντανakλάσεις φωτός πάνω στη γυαλιστερή πέτρα του ζωγράρισαν, που έκαναν τον διάδρομο να φαίνεται σαν έναν ξάστερο ουρανό που τρεμοπαίζει, που σιγοτραγουδά για όλα αυτά που έχει δει στην αιώνια ζωή του. *Άραγε θα τα ξαναδώ τ' αστέρια; Τα αστέρια, που μου δίδαξαν τόσα;* Σίγουρα θα του έλειπε το μурμουρητό τους.

Μια γυναίκα πέρασε μέσα από τον Φίλιππο αποσπώντας τον από τι σκέψεις του. Παραπατούσε τρίβοντας τα μάτια της. Ούτε που τον είχε δει. Εκείνος σάστισε για λίγο και κάπου στο βάθος νευρίασε. Δεν μπορούσε να περνάει ο καθένας από μέσα του σαν απρόσκλητος επισκέπτης. Και να 'ταν μονάχα αυτή; Ακολούθησαν κι άλλοι στη συνέχεια. Ακολούθησαν για να παραταχθούν στη χαοτική παρέλαση που, γεμάτη δοξασίες σε κάθε είδους θεό, όδευε στον κάθε θρησκείας παράδεισο. Κάποιος από αυτούς έτρεχε εκστασιασμένος, κραυγάζοντας πως θα συναντήσει τον δημιουργό του, ενώ κάποιοι άλλοι, λίγο πιο βαθυστόχαστοι, χαμογελούσαν με το θέαμα. Οι περισσότεροι, όμως, είχαν ζωγραφισμένη στο πρόσωπό τους μια ανυπέρβλητη προσμονή για το οτιδήποτε. Πράγματι, τι από όλα να συμβαίνει αργότερα;

Θέλησε να ακολουθήσει και ο ίδιος τον όχλο, αλλά έπρεπε να γυρίσει πίσω. Έκλεισε τα μάτια του για να μη θαμπώσουν πάλι και επέστρεψε. Φτάνοντας στο σημείο όπου είχε αφήσει τον Σβεν, συνειδητοποίησε πως δεν βρισκόταν πλέον εκεί. Σκέφτηκε να τον φωνάξει, αλλά με τι όνομα; Δεν ήξερε. Πού πήγε; Τι ήταν αυτό που τον έκανε να

νιώσει έτσι; Το φως, είχε πει. Τον ίδιο, όμως, γιατί δεν τον επηρεάζει; Αντέδρασε σαν όλους αυτούς που έμπαιναν και ξανάβγαιναν. Γιατί; Έκατσε λίγο να σκεφτεί. Δεν μπορούσε, όμως, να βγάλει κάποιο συμπέρασμα. Δεν καταλάβαινε τίποτα... Χάος.